

Konszenzus Konferencia, 2007. II.¹

A GYERMEKEK ÁTMENETI OTTHONAI ÉS A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK KÖZTI EGYÜTTMŰKÖDÉS – A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK FELADATAI

I. ALAPELVEK

A gyermekek jóléti ellátásának céljából az 1997. évi. XXXI. törvény a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, röviden a Gyermekvédelmi törvény, települési szinteken létrehozott egy olyan alapellátási rendszert, amely a gyermekek számára átmeneti gondoskodást biztosít.

A döntő szemléletváltást az jelenti, hogy a szülő kérésére, beleegyezésével és csak a problémák, krízishelyzet megoldásának idejére kerül átmeneti gondozásba a gyermek. Ez a lehetőség összhangban van a gyermek szükségleteivel, azzal a törekvéssel, hogy a problémákat helyben és a szülő, gyermek aktív részvételével oldjuk meg. A jogszabály előírja, hogy lehetőség szerint óvoda- vagy iskolaváltás nélkül történjen az elhelyezés, hogy a gyermekek számára ne okozzon még nagyobb veszteséget a szülő átmeneti távolléte mellett a környezet változása, és az idegen helyre kerülés is.

Fontos hangsúlyozni, hogy ez a szolgáltatás a törvény azon eszmeiségéből adódik, amely szerint a szülőt, családokat erősíteni kell szerepükben, s így a veszélyeztetett gyermeket nem a szüleitől kell megvédeni, hanem a krízishelyzetbe jutott szülő megsegítésén keresztül az ő partnereként, az ő aktív részvételével eredményesebb preventív gyakorlatot lehet kialakítani.

† I.1. Általános szabályok

A törvényi előírás, hogy minden településnek gondoskodni kell az átmeneti gondozás biztosításáról, nem jelenti azt, hogy mindenhol létesíteni kell a szolgáltatást. Amennyiben az önkormányzat nem tudja létrehozni, fenntartani, szerződéses vagy társulási formában kell megoldaniuk a gyermekek és/vagy a családok átmeneti elhelyezését.

A jogszabályok szerint átmeneti gondozás esetén az elhelyezésnél tekintettel kell lenni a következőkre:

- A gyermekek átmeneti gondozásának helyén a gyermek otthonalanná vált szülője is elhelyezhető. A 14. évét be nem töltött gyermeket szüleitől elválasztani csak kivételesen indokolt esetben lehet. A szülő gyermeke ellátásában munkarendjéhez igazodóan részt vállal. [Gyvt. 45. §(3)]

- A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását – lehetőség szerint – iskolaváltás nélkül kell biztosítani. [Gyvt. 45. § (4)]

- A gyermekek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülőjének lakóhelye – ennek hiányában a tartózkodási helye – szerinti gyermekjóléti szolgálatot értesíteni kell. [Gyvt. 45. § (5)]

- A gyermekek átmeneti gondozása keretében ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást és éjszakai bentlakást (a továbbiakban: **ideiglenes gondozást**), átmeneti gondozást kell biztosítani annak a gyermeknek is, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, s így ellátás és felügyelet nélkül maradt. [Gyvt. 46.§ (1)]

- Az **ideiglenes gondozás** során fel kell tárnai a gyermek felügyelet nélkül maradását előidéző okokat, egyidejűleg haladéktalanul értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, illetve a gyermekjóléti szolgálatot a további átmeneti gondozás, vagy más gyámhatósági intézkedés megtétele céljából. [Gyvt. 46.§ (2)]

- A gyermekek átmeneti gondozása az alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb tizenkét hónapig tart. [Gyvt. 45. § (6)]

Az elhelyezés – a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy beleegyezésével – 6 hónappal, szükség esetén a tanítási év végéig meghosszabbítható. [Gyvt. 47. § (3) a)]

† I.2. Az ellátás megszüntetésének feltételei

A gyermek átmeneti gondozását meg kell szüntetni

– ha a szülő kéri,

– vagy ha annak okai már nem állnak fenn. [Gyvt. 47. § (1)]

Megszűnik az átmeneti gondozás, ha a gondozás időtartama eltelt. [Gyvt. 47. § (2)]

Az intézményvezető az önkéntesen igénybe vett gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátást megszünteti, ha a jogosult a háziróndat ismételten súlyosan megszegi, vagy az ellátás feltételei nem állnak fenn. [Gyvt. 37/A.§ (3)]

† I.3. A gyámhivatal bevonása

A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából, ha

- a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermekről az ideiglenes gondozásról való értesítést követő három napon belül nem gondoskodik,

- a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozásához nem járul hozzá, illetve azt nem kéri,

- a gyermek visszakerülése a szülőjéhez ellentétes a gyermek érdekeivel.

[Gyvt. 46.§ (4)]

A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza, vagy ha a szülő/más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri. [Gyvt. 47. § (4)]

¹ A 2007-es Konszenzus Konferencia Állásfoglalásait – terjedelmi okokból – tematikus részletekben közöljük.

† I.4. A gyermekek átmeneti otthona által nyújtott ellátás

A Gyermekvédelmi törvény 50. § (1) bekezdése a következőt írja:

„A gyermekek átmeneti otthonában az a családban élő gyermek helyezhető el, aki átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül marad, vagy elhelyezés hiányában ezek nélkül maradna, valamint akinek ellátása a család életvezetési nehézségei miatt veszélyeztetett.”

Más szavakkal: átmeneti biztonságot és ezzel együtt folyamatos munkarend szerint 24 órás teljes körű szolgáltatást nyújt azoknak a 0-18 éves gyermekeknek, illetve fiatalokúaknak, akiknek a szülei meghatározott okok miatt ideiglenesen nem tudják otthonukban gondozni gyermeküket.²

† I.5. A szakmai anyagban használt fogalmak definíciói

I. 5. 1 Esetgazda

Az a – gyermekjóléti szolgálatban dolgozó vagy gyermekjóléti szolgáltatást ellátó – személy, aki a gyermek sorsát, illetve a szakemberek, szolgáltatók és ellátást nyújtók tevékenységét az egész gondozási folyamat során végigkíséri: családgondozásra, esetleges hatósági intézkedésekre javaslatot tesz; részt vesz a döntésekben (még akkor is, ha azok a szakellátás szintjén történnek), gyűjti a gyermekkel kapcsolatos dokumentumokat, és szükség szerint tájékoztatást ad róluk a jogosultaknak. Az esethez kapcsolódó összes gondozási tevékenységért felelős.³

Tehát hangsúlyos feladata a lakóhely szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatnak (esetgazdának) a koordináció, a lehetséges segítség felkutatása, megszervezése, folyamatos kapcsolattartás a szakemberekkel, szükség esetén hatósági intézkedésre történő javaslattevés. A koordináció mellett az események menetére egyfajta kontroll funkciót is gyakorol.

I. 5. 2 Esetfelelős

Az esetfelelős (családgondozó, szociális munkás) a gyermekjóléti szolgálat, a családsegítő szolgálat, vagy más, a gyermekkel, családjával foglalkozó intézmény munkatársa, aki a klienssel szerződést köt, gondozási tervet készít. Együttműködik – amennyiben van – az esetgazdával (kölcsonös tájékoztatás, kapcsolattartás stb.) és konzultációt folytat az ügyben érintett szakemberekkel. Szükség szerint bevon szakembereket a gondozási folyamatba, együttműködésüket koordinálja. (Az esetfelelős személye azonos és különböző is lehet az esetgazdával.)⁴

Amennyiben az esetgazda mellett esetfelelős személyére is szükség van (mert az esetgazda a személyes kapcsolatot a földrajzi távolság miatt nem tudja gyakorolni), úgy az esetfelelős az, aki napi kapcsolatot tud tartani a családdal és segíti a gyermek gondozási-nevelési tervében meghatározott feladatok ellátását.

I. 5. 3 Esetvivő

Az átmeneti gondozást nyújtó szolgáltatás családgondozója.

I. 5. 4 Illetékesség

A Gyermekvédelmi törvény 124.§ (1)-(3) az illetékességet a következőképpen határozza meg:

Az eljárásra annak a települési önkormányzatnak a képviselőtestülete, jegyzője vagy a gyámhivatal (a továbbiakban: eljáró szerv) illetékes, amelynek területén a gyermek szülői felügyeletet gyakorló szülőjének, gyámjának, lakóhelye van. Ha a szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülők bejelentett lakása különböző illetékességi területen található, az eljáró szerv illetékességét a gyermek bejelentett lakóhelye határozza meg. Ha a gyermek bejelentett lakóhelye egyik szülőjének lakóhelyével sem azonos, az a szerv jár el, amelynek területén az anya lakóhelye található. Lakóhely hiányában – az előzőekben foglaltak szerint – az eljáró szerv illetékességét a tartózkodási hely határozza meg.

I. 5. 5 Átmeneti gondozás

„A gyermekek átmeneti gondozását – a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy beleegyezésével – ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátást kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte, vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani. A fogyatékos gyermek számára a sajátos szükségleteihez igazodó ellátást kell biztosítani.” [Gyermekvédelmi törvény 45.§ (2)]

Az átmeneti gondozás igénybevételének minden formája a szülő/törvényes képviselő kérelmére vagy beleegyezésével történik, így ez *önkéntesen igénybe vehető szolgáltatás*, amely során a szülő/törvényes képviselő feladata, felelőssége, felügyeleti joga nem csökken, és nem sérül.

Alapfeladatok az átmeneti gondozás és a gyermekjóléti szolgáltatás viszonyában:

- az átmeneti ellátást igénybe vevő gyermeknek, illetve szülőjének – amennyiben az ellátás igénybevétele egy hónapnál hosszabb időtartamú –, *minden esetben* meg kell jelennie a gyermekjóléti szolgálat gondozottai körében,
- amennyiben a gyermekjóléti szolgálattal korábban kerül kapcsolatba a gyermek, valamint indokoltság esetén, a szolgálat segíti az átmeneti gondozásba bekerülést,
- amennyiben korábban nem állt gondozásban a gyermek, az átmeneti otthon jelzi a bekerülés tényét,
- abban az esetben, ha az ellátás igénybevétele egy hónapnál rövidebb idejű, de sor kerül a gondozásba vételre, úgy a vele együtt járó tevékenység dokumentálandó,
- a gyermekjóléti szolgálat családgondozója koordinációs feladatot lát el, és családgondozást végez,
- a gyermekjóléti szolgálat munkatársa szervezi az esetkonferenciát, esetmegbeszélést,
- a szolgálat munkatársa rendszeres kapcsolatot tart a családdal, a gyermekkel, akkor is, ha a gyermek maga kap az átmeneti gondozási formában ellátást, és akkor is, ha valamely szü-

² Átmeneti gondozás – célszerű vagy ideális elképzelés?! Módszertani kézikönyv. Szerk.: Papp Krisztina és Tüski Anna: NCSSZI Kapocs Könyv 8., Budapest, 2005.

³ Fogalomtár-Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesületének kiadványa-2004.

⁴ Uo.

lő vele együtt költözött (ez utóbbi esetben a kapcsolódó családtagokkal),

- a családgondozó rendszeresen biztosítja az ellátott számára a gyermekjóléti szolgálat keretein belüli konzultációt,
- a családgondozó minden esetben felajánlja az átmeneti gondozást igénybe vevő részére a gyermekjóléti szolgálat által biztosított szolgáltatásokat, amennyiben olyan szolgáltatásra van szükség, melyet ő nem tud biztosítani, abban az esetben hozzásegíti az igénylőt a szolgáltatáshoz,
- hatósági intézkedés szükségessége esetén jelzéssel él a megfelelő hatóság felé.

II. A BEKERÜLÉS MÓDJAI SZERINTI FELADATOK

II. 1. A bekerülés módjai

Az 1997. évi XXXI. törvény 45. § (2), 46. § (1), valamint a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 11/A § szabályozza a gyermekek átmeneti gondozásának igénybevételének módjait.

A bekerülés minden esetben a szülő, vagy törvényes képviselő kérésére, vagy utólagos (ideiglenes gondozás) beleegyezésével történhet. Minden esetben értesíteni kell a gyermek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülő lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot.

A szülő vagy törvényes képviselő kérelmére történik a gondozásba vétel – a Gyvt. 45. § (2) foglaltak szerint:

- Ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani a gyermek/gyermekek átmeneti gondozását, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudják megoldani.
- A gyermek közvetlenül veszi igénybe az ellátást – a Gyvt. 46. § (1) szerint:
  - Ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást, és éjszakai bentlakást kell biztosítani az olyan gyermek számára, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, ellátás, és felügyelet nélkül maradt.
  - A gyermekjóléti szolgálat segítségével történik a szolgáltatás igénybevétele – 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 11/A §:
  - A gyermekjóléti szolgálat segíti a gyermeket, illetve a családját az átmeneti gondozáshoz való hozzájutásban. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója tájékoztatást, és közvetlen segítséget nyújt a családnak az átmeneti gondozás igénybevételéhez, és a szükségessé tevő okok megszüntetéséhez, illetve elősegíti a gyermek mielőbbi hazakerülését.

II. 2. A bekerülés módja szerinti feladatok

A gyermekek átmeneti otthonának minden esetben írásban értesítenie kell a területileg illetékes gyermekjóléti szolgálatot, valamint a gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálatot a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 64.§ (1) szerint (ha a kettő nem ugyanaz).

1. Amennyiben a lakóhely szerinti gyermekjóléti szolgálat ismeri a családot, és az ő segítségükkel került a gyermek az otthonba, akkor az általános feladatok a következők:

- Írásban tájékoztatja az átmeneti otthont a család előtörté-

netéről, a gondozási tervről, a család összes ismert körülményeiről, a várható életesélyekről.

- Amennyiben a család előreláthatólag egy hónapon túl veszi igénybe az átmeneti ellátást, úgy a már meglévő ismereteit és kapcsolatait felhasználva gyakorlati segítséget nyújt a gyermekek átmeneti otthonának. Szakmailag indokolt az esetkonferencia összehívása, amelynek témája a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervének elkészítése, a nyilvántartási rendszer ÁTG 1. adatlapján. Egy szükség esetén összehívott szakmaközi megbeszélés nem helyettesíti az esetkonferenciát, hisz az esetkonferencián a szülőknek, családnak minden esetben jelen kell lennie.

- Az esetkonferencián készült gondozási-nevelési tervben a gyermekjóléti szolgáltatást végző megállapodást köt az átmeneti otthon családgondozójával a feladatokban történő szerepvállalásról. Ennek jogi alapja a 15/1998 (IV.30.) NM rendelet 53.§ (1). A megállapodás tartalmazza a feladatmegosztást, és kijelöli a kompetencia-határokat. Ezen belül lehetséges az is, hogy a család hatékonyabb együttműködést tud kialakítani az átmeneti otthon családgondozójával mint a gyermekjóléti szolgálattal, így a feladatokat érdemes úgy elosztani, hogy az kapja, aki a családot a leghatékonyabban tudja támogatni. Fontos, hogy a család lássa a két intézmény közti információcserét, együttműködést.

A gyermekjóléti szolgáltatást végző szociális munkás a tervek alapján (ÁTG 1, GYSZ 3- Betétlap) kapcsolatot tart a családdal, segíti a gyermek visszakerülését lakókörnyezetébe, illetve egyéb megoldások igénybevételéhez nyújt külső segítséget. Gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a tervben esettől függően szükséges meghatározni a találkozások számát, és helyszínét.

2. Amennyiben a gyermek maga kéri felvételét a gyermekek átmeneti otthonába, akkor a gyermekek átmeneti otthonában az esetvivőnek a következő feladatai vannak a gyermekjóléti szolgálat felé:

- Befogadja a gyermeket, és elkészíti az első helyzetfelmérést, kitölti a gyermek Törzslapját. A 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 64.§ (1) bekezdése alapján a bekerülés tényéről telefonon és írásban értesíti a gyermek és a szülő lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálatot, és elküldi a dokumentációt.
- Minden esetben be kell szerezni a szülő vagy törvényes képviselő beleegyező nyilatkozatát a további ott-tartózkodáshoz.
- A Gyvt. 46. § (2) bekezdése alapján, ideiglenes gondozás esetében értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy törvényes képviselőjét, illetve a gyámhatóságot az átmeneti gondozás vagy más hatósági intézkedés céljából.
- A Gyvt. 49 § (4) bekezdése alapján a gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha
  - nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza,
  - a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri.
- Amennyiben az elhelyezés előreláthatólag egy hónapnál

hosszabb időtartamú lesz, az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozója kezdeményezi, és megszervezi az esetkonferenciát. Szakmailag indokolt a konferencia szervezésébe bevonni a gyermekjóléti szolgálatot, hisz ha volt már kapcsolata a bekerülést megelőzően a családdal, akkor a konferencia résztvevőinek egy részével bizonyosan kapcsolatban áll már az eset kapcsán, ha nem volt, akkor az alaptevékenységéből adódó kapcsolati rendszere révén nyújthat konkrét segítséget.

- A gondozási-nevelési terv főbb elemeit lehetőleg az esetkonferencia résztvevői fogalmazzák meg, s ennek alapján készíti el az esetvivő családgondozó.

Az esetgazda/esetfelelős és az esetvivő folyamatos kapcsolatot tart a családdal és egymással, folyamatosan konzultálnak, a gondozási-nevelési tervben meghatározottak szerint kapcsolatot tartanak a segítőkkel és az érintett intézményekkel (pl. iskola, védőnő).

III. A TARTÓZKODÁSI HELY SZERINTI GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT FELADATA A GYERMEKEK ÁTMENETI OTTHONÁBA KERÜLT GYERMEK ÉS SZÜLŐJE KAPCSÁN

Mára már nem igazán kérdés, hogy van-e és hogy milyen mértékben van feladata a gyermekek átmeneti otthonába bekerült gyermekkel, illetve a gyermek szülőjével annak a gyermekjóléti szolgálatnak, amely ugyanazon a településen található, ahol az átmeneti gondozást igénybe veszi a gyermek.

A Gyvt. 38.§ (2) konkrétan kimondja, hogy lehetőség szerint a jogosult lakóhelyéhez vagy tartózkodási helyéhez legközelebb eső ellátást nyújtó személynél vagy intézménynél kell az alapelátás keretében nyújtandó személyes gondoskodást megadni. Ebben az esetben ez a tartózkodási hellyel megegyezik, így alapesetként azt kell szem előtt tartani, hogy a felelősség teljes mértékben az adott gyermekjóléti szolgálaté.

Abban az esetben, ha az átmeneti gondozást nyújtó intézmény nem a család tartózkodási helyén lévő településen van, de az intézményi közelség miatt – pl. Budapesten egy szomszédos kerületben –, a gyermeknek nem kell oktatási-nevelési intézményt váltania, életmódján változtatnia. Mivel a szülők tartózkodási helye szerinti gyermekjóléti szolgálat feladatai nem változnak, így továbbra is esetgazda és az esetfelelős teendőket is ellátja, ezért nem indokolt az átmeneti gondozást nyújtó intézmény területén lévő gyermekjóléti szolgálatnak belépnie a családgondozási folyamatba.

Akadhatnak azonban kivételek, amikor az átmeneti gondozást nyújtó intézmény területén lévő gyermekjóléti szolgálat is vállal feladatot.

IV. A GYERMEK CSALÁDJÁVAL VÉGZETT SZOCIÁLIS MUNKA

A szociális munka tartalmát meghatározza, hogy

- a gyermek szülőjével, vagy
- szülője nélkül kerül átmeneti gondozásba.

• IV.1. Amennyiben szülőjével kerül elhelyezésre a gyermek:

A gyermekek átmeneti otthonában a gyermek az otthon nyújtó ellátásokra vonatkozó szabályok alapján teljeskörű ellá-

tásban részesül, de a gondozási folyamatban lehetőség szerint részt vállal a szülő, és minden eseményről tájékoztatást kap. Így a család önállósága részben megmarad, a felelősség önmagukért, gyermekükért sértetlen.

A szülő/szülők a gyermekjóléti szolgálat esetfelelősével és az átmeneti otthon esetvivőjével közösen dolgoznak a bekerülési okok megszüntetésében.

Mivel a bekerülési okok legtöbbször több problémát hoznak, így több részterület szakembereinek együttműködésével valósulhat meg ezek megoldása. A területileg illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója koordinálja a szakmaközi együttműködést a szülő aktív bevonásával.

A család átmeneti otthonba kerülése előtt a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának gyakran volt már kapcsolata a gyermekkel és családjával, de előfordulhat, hogy a család maga jelentkezik az átmeneti gondozást nyújtó otthonba. Ilyenkor az illetékes gyermekjóléti szolgálat az átmeneti gondozást nyújtó jelzést követően lehetőség szerint környezettanulmányt készít, felméri a családgondozás rövid- és hosszú távú feladatait.

A szociális munka célja a család funkcionális szerepekhez juttatása, megerősítése, társadalmi normák szerinti értékrend kialakítása, az életvitelük kialakításához szükséges források aktivizálása az önkéntes együttműködés elvének figyelembe vételével.

A szociális munkát végző vezeti a Gyermekeink védelmében elnevezésű adatlap-rendszer megfelelő adatlapját. A szülővel és a gyermekkel közösen megfogalmazva terv készül a gyermek gondozását-nevelését segítő feladatait az átmeneti gondozás megszüntetésére irányuló tevékenység konkrét megnevezésével.

• IV.2 Amikor a gyermek családjával nélkül kerül elhelyezésre:

Az első feladat a krízisoldás, melyet a gyermek szülőtől való elszakadása eredményezhet.

Ebben az esetben fontos, hogy a családgondozó kompetenciáját meghaladó tevékenységbe bevonjon más megfelelő szakembert (pszichológus, jogász stb.).

A családgondozó családi konzultációt kezdeményezhet, amennyiben ezzel enyhíti a megélt veszteséget.

Elsődleges feladat a hozott/feltárt probléma jellegéből adódó krízishelyzetek (családi és szociális) adekvát kezelése.

• IV.3.1. A gondozás folyamata

Annak érdekében, hogy az átmeneti gondozás valóban a megszabott ideig tartson, szükséges formális keretben meghatározni az érintettek tevékenységét, mely a gondozási-nevelési tervben kerül rögzítésre. A szakemberek közösen nyilvánvalóvá teszik a szülő számára szolgáltatásaik formáját, módját és minőségét. A gondozási folyamat során a szolgáltatást nyújtók folyamatosan figyelembe veszik a gyermek és a szülő véleményét, igényeit, szükségleteit, erről egymással konzultálnak. Fontos, hogy a gyermek kulturális vagy vallási szokásait továbbra is gyakorolhassa, sport- vagy egyéb rendszeres szabadidős tevékenységeit folytathassa.

Az átmeneti gondozást nyújtó feladata az ellátás kezdetekor

az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítése. A 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 53. §-a, és a 84. § (1) bekezdés a) és e) pontjai értelemszerűen irányadóak az átmeneti gondozásban lévő gyermekek gondozási-nevelési tervének elkészítéséhez.

A rendeletben külön hangsúlyt kap, hogy az átmeneti gondozást nyújtónak a gondozási-nevelési terv összeállításánál figyelembe kell vennie a gyermekjóléti szolgálat megelőző család-gondozása során készített egyéni gondozási tervet.

A gondozási munkában háromfelé oszlanak a feladatok: az átmeneti gondozást nyújtóra, a gyermekjóléti szolgálatra és a családra. Az utóbbi a legfontosabb, mivel az átmeneti gondozás a szülő felelősségének a megtartását szolgálja. Ennek vissza kell tükröződnie a gondozási-nevelési tervben.

A terv elkészítésébe az átmeneti gondozást nyújtónak be kell vonnia a gondozási folyamat során érintett személyeket, így a gyermek szülőjét, illetve törvényes képviselőjét, lehetőség szerint a gyermeket, a gyermekjóléti szolgálat család-gondozóját és mindazon személyeket, akik érintettek az ügyben. Ennek értelmében a gyermekjóléti szolgálatnak a továbbiakban is hangsúlyos szerepet kell vállalnia a család képességeinek és lehetőségeinek megteremtésében, hogy a gyermek visszakörülhessen otthonába.

Az első esetkonferencia előtt helyzetfelmérést szükséges készíteni, amely több lépésben történhet: a gyermekre és a családra vonatkozó alapadatok megszerzése, globális problémafelmérés és komplexebb szintű problémafelmérés. Az első két lépés egyértelműen az adatbeszerzés, a problémák és a szükségletek feltárása. Abban az esetben, ha a gyermek nem a gyermekjóléti szolgálaton keresztül kerül átmeneti gondozásba, a gondozást nyújtó végzi el az alaphelyzet felmérését. Amikor az illetékes gyermekjóléti szolgálatnak jelzi az elhelyezést, ez utóbbi információ alapján az első esetkonferencián lehet tovább mérlegelni a két szolgáltatás szerepét és a családdal folytatandó munkájuk mértékét.

Mivel az átmeneti gondozás a szülő, illetve a gyermek kérésére történik, az alapellátásban dolgozó munkatársak nem hozhatnak semmilyen döntést a szülő, illetve a törvényes képviselő nélkül. Kivételt képez, ha a szülő ismeretlen helyen tartózkodik, és a gyermek érdekében gyors döntésre van szükség.

A gondozási-nevelési terv készítésekor fontos, hogy a szülő, illetve a gyermek maga fogalmazza meg az elérendő célokat, és utóbbi ezt szó szerint rögzítsék. Mivel a család aktívan részt vesz a gondozási-nevelési terv összeállításában, abba belekerülnek a saját mondatai, így jobban érzi, hogy ő is tevékeny részese a gondozási folyamatnak, és amennyiben a helyzet megengedi, önerőből fogja megszüntetni az akadályokat.

Nemcsak a feladatokról szükséges közösen dönteni, hanem az ezekhez kapcsolódó időtartamokról, továbbá az írásbeli, illetve a szóbeli eszközhasználatokról is. Az utóbbi azért fontos, mert ezzel határozzuk meg, hogy a gondozási folyamatban kit, mikor és milyen módon lehet elérni. Így a szülő(k) is tiszta képet kap(nak) arról, hogy milyen információkat oszt meg róla/róluk a gyermekek átmeneti gondozását nyújtó intézmény és a gyermekjóléti szolgálat, illetve, hogy ő(k) kivel tud(nak) kapcsolatot létesíteni.

A gondozás előrelátható időtartamát a szülői megállapodásban nyilvánvalóan rögzítik, de a minimális intervenció elvére visszautalva, minden érintettnek folyamatosan tájékozottnak kell lennie az időtartamokról. A szülő ennek alapján tudja megtenni a szükséges lépéseket, a szakember pedig e szerint koordinálja további család-gondozói tevékenységeit.

IV. 3. 2. A visszailleszkedés lehetőségei

Az átmeneti gondozás során a cél és a feladat folyamatosan az, hogy a gyermek (és családja), amennyiben a helyzet megengedi minél hamarabb visszakörülhessen saját családi környezetébe. Ezért ez az ellátási forma csak olyan nehézségek, akadályok, problémák esetében alkalmazható támogatási forma, amikor a beutalási indokok alapján feltételezhető, hogy a lehetséges gondozási idő alatt a család körülményei rendeződni fognak.

A visszagondozás a családba, illetve más szolgáltatási keretbe akkor kezdődik, amikor a gyermek (és szülője) először átlépi a gyermekek átmeneti otthona küszöbét!

A kapcsolattartás fontos eleme a többi családtag (nagyszülők, egyéb rokonok) látogatása. Ezek erősítik a kötődést a családdal, a gyermek családba tartozásának érzését.

Ezen kívül fontos a kapcsolattartás más formáinak biztosítása, például levelezés, telefonálás stb. Mindebben a gyermekjóléti szolgálat segítheti, támogathatja a szülőket.

A gyermekek átmeneti otthonát tekintve az eredményes visszailleszkedés érdekében fontos, hogy a visszatérés ne egyik napról a másikra történjék. A helyzettől függően tekintettel kell lenni a gyermek és a szülő szükségleteire. Előfordulhat, hogy mindkét oldalról meg kell "szokni" egymást. Ez röviden abból állhat, hogy például a gyermek a végleges hazaköltözés előtt egy-egy napot, hétvégét már otthon tölt. Ebben a folyamatban a gyermekjóléti szolgálat hangsúlyos szerepet tud vállalni közvetlen segítséget nyújtva a családnak.

IV.4. Védelembé vétel a gyermekek átmeneti otthonában – szakmai kérdések és dilemmák

Mielőtt a fenti témát bővebben kifejtjünk, tegyünk néhány alapvetést:

Az átmeneti gondoskodás minden formája a jogszabályból eredően univerzális jellegű szolgáltatás.

A gyermekek átmeneti otthona a krízishelyzetet hivatott kezelni akkor, ha a gyermek jó eséllyel visszahelyezhető eredeti családi környezetébe, illetve a család önálló életvitelére később visszaállítható lesz. Kulcsszó az *önkéntesség*, illetve azon alapelv, miszerint *minél kisebb mértékben avatkozunk be a család belső autonómiájába*.

Fontos még megemlíteni, hogy a védelembé vételi határozattal a szülőket, gyermeket a gyermekek átmeneti otthonában való elhelyezésre kötelezni nem lehet. Ez logikusan következik a fentiekből.

A *védelembé vétel* eszköz lehet abban az esetben, ha a szülő/törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét nem tudja, vagy nem akarja megszüntetni, de feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a *családi környezetben* még biztosítható.

Ezzel szemben azonban a napi gyakorlat hozhat olyan helyzeteket, amelyek során a védelembé vétel nem kivédhető, illetve egyes esetekben alkalmazható a gyermeknek a gyermekek átmeneti otthonában történő elhelyezése esetén is.

Különböztessük meg azt az alaphelyzetet, amikor a gyermek úgy kerül be a gyermekek átmeneti otthonába, hogy a rá vonatkozó védelembé vételi határozat már érvényben van a korábbi élethelyzetére vonatkozóan, vagy – ugyanilyen módon – a gyermekjóléti szolgálat javaslata él, és a határozat a gyermek gyermekek átmeneti otthonába történő bekerülése után születik meg.

A másik alaphelyzet, amikor a gyermekre vonatkozó védelembé vételi határozat a gyermek gyermekek átmeneti otthonában való tartózkodásának ideje alatt születik meg, a bekerülése után jelentkező problémák okán.

• **A gyermeket a gyermekek átmeneti otthonába való bekerülése előtt védelembé vették, a szülők (és a gyermek) kötelezése a korábbi élethelyzetre vonatkozik.**

Ebben az esetben a *védelembé vétel okai lehetnek* a kiskorú szüleinek, törvényes képviselőinek a gyermekekre irányuló veszélyeztető, elhanyagoló magatartása, illetve a gyermeknek önmagára veszélyt jelentő viselkedése.

A szülők általi veszélyeztetés leggyakoribb formái az elhanyagolás, bántalmazás, alkoholizáló vagy más szenvedélybetegséggel küzdő életvitel, magatartása, munkanélküliségből, rossz szociális, anyagi, lakhatási helyzetből adódó problémák, a szülők közötti súlyos konfliktusok.

A gyermek önmagára nézve veszélyeztető magatartást tanúsít, amennyiben például tanköteles kora ellenére igazolatlanul hiányzik az iskolából, csavarog, deviáns baráti kör "tevékeny" tagja, szerfogyasztó, szabálysértést vagy bűncselekményt követ el.

Elsődlegesen nagyon fontos annak mérlegelése, hogy a gyermek bekerülése a gyermekek átmeneti otthonába *adekvát megoldás-e* a jelentkező problémára? Amennyiben a gyermek felvétele a gyermekek átmeneti otthonába azt a célt szolgálja, hogy a szakellátásban történő elhelyezését késleltessük, és még ezen az egy módon próbáljuk őt megtartani vér szerinti családjában, akkor a döntésünk helyessége megkérdőjelezhető. Hosszú távon a gyermek érdekeit a tartós elhelyezés szolgálja, ezért a "parkoltatás" a gyermekek átmeneti otthonában nem célravezető.

Más esetben azonban előfordulhat, hogy a védelembé vétel okai a gyermek gyermekek átmeneti otthonában történő elhelyezésének okaitól különböznek, ilyenek lehetnek például: a kiskorú törvényes képviselője nélkül marad, megszökik otthonról, a család hajléktalanná válik kilakoltatás vagy albréletük megszűnése miatt, esetleg a gyermek és szülei között átmeneti kommunikációs zavarok, konfliktusok jelentkezhetnek. Ezekben az esetekben kérheti a szülő gyermekének átmeneti gondozását, illetve a gyermek maga is igényelheti azt.

A bekerülés előtti élethelyzetre vonatkozó védelembé vételi határozat tartalma, a kiskorú átmeneti gondozásba kerülése után részben, vagy akár teljes egészében is megváltozhat, az addig fennálló okokkal együtt.

Abban az esetben, hogy ha a gyermekek átmeneti otthonába a gyermek egyedüli, vagy szülőjével együttes bekerülése érinti a védelembé vétel indokát, akkor a védelembé vétel soron kívüli felülvizsgálata és az egyéni gondozási-nevelési terv módosítása szükséges.

A gyermek átmeneti gondozásának rövid időtartama, illetve a védelembé vételi határozat módosításának viszonylagosan hosszú határidői ellentmondást mutathatnak.

A család problémái a tapasztalatok szerint legtöbbször nem egy nap alatt alakulnak ki, kapcsolódnak a család életviteléhez, a szülők és a gyermek felelősségtudatához, magatartásához éppúgy, mint a rajtuk kívülálló okokhoz.

• **A gyermeket a gyermekek átmeneti otthonába történő bekerülése után veszik védelembé**

Elméletben a gyermek a gyermekek átmeneti otthonába való bekerülése után környezeti szempontból nem lehet veszélyeztetett, mert a családból eredő negatív környezeti hatások nem, vagy megszűrve, esetleg kontrolláltan, kis részben érik.

A védelembé vétel ebben a helyzetben a gyermek önmagára veszélyeztető magatartása miatt lehet indokolt, amikor viselkedési problémák, pszichés zavarok, nevelési eredménytelenség miatt a gyermek nem tud, vagy nem akar a közösségbe beilleszkedni, nem tartja be a házirendet, társaival agresszív, stb.

Ha a 14 év alatti gyermek egyik szülőjével együtt kerül elhelyezésre, és a befogadás után a szülő magatartása hagy kívánnivalókat a gyermekével szemben, indokolt lehet a védelembé vétel.

IV. 4. 1. A gyermekjóléti szolgálat és a gyermekek átmeneti otthonának, a védelembé vételre irányuló feladatmegosztása

Emlékeztetőül fontosnak tartjuk ismét megfogalmazni, hogy a feladatok megosztását tekintve könnyebb a helyzet akkor, ha a gyermek, és az esetlegesen vele befogadott egyik szülője azon a településen részesül átmeneti gondozásban, ahol korábban életvitelszerűen tartózkodtak. Ekkor a kompetenciahatárok szétválasztása is egyértelműbb. Az illetékes gyámhatóság a saját területén működő gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki, ő az *esetfelelős* és egyben *esetgazda* is, aki a határozatban leírtak betartására figyel, a család segítségét végző szakemberek munkáját koordinálja, és ő teszi meg javaslatát a védelembé vételi határozat változtatásaira is. Mindezt úgy végzi, hogy a gyermekek átmeneti otthonában tevékenykedő családgondozóval, az *esetvivővel* szorosan együttműködik, esetmegbeszélést, szükség szerint esetkonferenciát hív össze, és azon munkálkodik, hogy a gyermek, a bekerülését kiváltó okok megszűnése után hazakerülhessen. Ezzel együtt az esetlegesen már korábban fennálló problémák megoldásában is tevékenyen részt vesz.

Ettől eltérő esetben a *gyermek más településről* kerülhet a gyermekek átmeneti otthonába, ahol az ottani gyermekjóléti szolgálat gondozásában állt és korábban ott is vették védelembé, így a helyileg illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendelték ki. A kirendelt családgondozó, vagyis az *esetgazda* a továbbiakban azért dolgozik a vér szerinti családdal, hogy a gyermek hazakerülhessen, a kiváltó problémák megszűnhes-

senek, és természetesen együttműködik a gyermekek átmeneti otthonában dolgozó, illetve a gyermekek átmeneti otthona helye szerinti gyermekjóléti szolgálat szakembereivel is. A hatósági intézkedésekre, azok módosítására ő tesz javaslatot és tárolja a gyermekkel és családjával kapcsolatos dokumentációt.

A *gyermekek átmeneti otthona helye szerinti* gyermekjóléti szolgálat részvétele az esetvezetésben azért fontos, hogy a földrajzilag távol lévő esetgazda munkáját megkönnyítse, a védelembe vétellel kapcsolatos feladatok betartatását segítse és kontrollálja a gyermekek átmeneti otthona családgondozójával és az érintett szakemberekkel együttműködve. Az *esetgazda és az esetfelelős között* lényeges a folyamatos információáramlás, hiszen az a közös cél, hogy a gyermek ismét vér szerinti családjával élhessen.

IV. 4. 2. Átmeneti gondozásból átmeneti nevelésbe

Előfordulhat a gyermek életében – annak ellenére, hogy kelő körülmények mellett és szakmai indokkal került a gyermekek átmeneti otthonába, és befogadásakor adekvát megoldásnak tűnt ez a típusú ellátás –, mégis a szakellátás lesz a “végső megoldás”.

Az átmeneti nevelésbe vétel kiváltó okai gyakran nem rövid idő alatt jönnek létre, többnyire több éves gondozás, védelembe vétel előzi meg, ennek a gondozási folyamatnak lehet része, hogy a gyermek egy időre a gyermekek átmeneti otthonába kerül.

V. KÜLÖNLEGES HELYZETEK

† V. 1. Családi konfliktusok

V.1. 1. szülő-szülő között

Előfordulhat, hogy a gyermekjóléti szolgálat családgondozója és a szülők közösen úgy döntenek, hogy a gyermek(ek) a konfliktusok megoldásának idejére és érdekében vegyék igénybe az átmeneti gondozás lehetőségét, mert nincs mód arra, hogy családtag fogadja be őket.

Ezekben az esetekben mind a megállapodás megkötésekor, mind az egyéni gondozási-nevelési terv készítésekor nagyon pontos tisztázni kell mindkét fél feladatát és vállalását (ki mikor, meddig látogatja, illetve viszi el a gyermeket stb.).

A konfliktus lehet krízisjellegű, de a szülők válását megelőző viták, veszekedések, az egyezkedés, illetve a bíróság döntésére várakozás is indokolhatja külső segítség igénybevételét, de természetesen csak abban az esetben, ha olyan mértékben megromlott a szülők egymás közti kapcsolata, hogy az már jelentősen befolyásolja a gyermek(ek) érzelmi, pszichés állapotát.

A szülők közti konfliktus odáig fajulhat, hogy egyikük a gyermeket/gyermeket el szeretné rejtteni a másik elől. Ha mind a két szülő törvényes képviselő, ezt egyikük sem teheti meg. Ilyenkor a gyermekek átmeneti otthona, mint alapellátás nem szóbajöhető megoldás. Jogszerűtlen lenne ugyanis bármelyik fél tudta és beleegyezése nélkül megállapodást kötni.

V.1. 2. szülő-gyermek között

A serdülőkorú fiatalok problémái az erre az időszakra jellemző identitásválságból, érzelmi kiegyensúlyozatlanságból fakadnak. Leggyakrabban a serdülőkorú gyermekek esetében ala-

kul ki konfliktushelyzet, sokszor a nem vér szerinti szülővel, hanem a nevelőapával, nevelőanyával.

A konfliktusok gyakorta több éve lappanganak, és a serdülőkor hozza őket felszínre. E súlyos problémák kezeléséhez különböző terápiákra van szükség – családterápia, egyéni terápia, önismereti csoportok stb. –, amelyek közismerten hosszú távúak, és ilyenkor megtörténik, hogy az átmeneti gondozás is hosszúra nyúlik. Mindenesetre törekedni kell arra, hogy amennyiben a konfliktus enyhül, a gyermek visszakerüljön a családba, viszont szükség szerint a terápiák továbbra is folytódjanak.

Fontos megemlíteni, hogy ilyen esetekben sem lehet az átmeneti gondozást büntetésként alkalmazni. Ezt a szülővel és a gyermekkel folytatott beszélgetés során hangsúlyozni kell. Nem azért kerül sor az átmeneti gondozásra, hogy a gyermek, “kivéve” a családból magába szálljon és megbánja minden elkövetett és el nem követett bűnét, hanem azért, hogy mindkét fél, úgy a szülő, mint a gyermek számára lehetővé váljék, hogy egy más szemszögből lássák a helyzetet, és szakember segítségével mindent megtegyenek problémájuk rendezése érdekében.

† V. 2. A gyermek betegsége

A gyermek betegsége különleges eset, mivel egyfelől ennek kezelése/kezeltetése mindenképpen a szülő feladata, másfelől a gyermekek átmeneti otthonába a háziorvostól hozott orvosi igazolással (“egészséges, közösségbe mehet”) lehet bekerülni. Mikor kerülhet tehát sor átmeneti gondozásra a gyermek betegsége során? A gyakorlati tapasztalatok szerint például akkor, ha a gyermek súlyos magatartászavarának hátterében pszichés, illetve neurológiai problémák álltak, vagy olyan hosszantartóan elnyúló betegség, ami miatt a sokgyermekes, hátrányos helyzetű család segítségre szorul a gyermek kivizsgálását, gyógyszerbeállítását és rendszeres kontrollját illetően. Ilyenkor a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának kiemelten kell foglalkoznia a család gondozásával, hiszen itt a szülőt kell sokkal intenzívebben támogatni úgy, hogy a jelzőrendszer tagjainak a munkáját koordinálja (védőnő, gyermekorvos, neurológus, pszichiáter, pszichológus stb.). Előfordul az is, hogy a gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök beszerzéséhez rendkívüli segítséget kell igénybe venni.

Ennek érdekében a folyamatos kapcsolattartás mellett szakmaközi megbeszélést is kell tartani, hogy a feladatok elosztása részletesen mindenki számára egyértelmű legyen.

A beteg gyermekek esetében a családgondozás során az otthonból való hazakerülés után egy ideig a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának lesz a feladata a szülő által korábban elsajátított ismeretek gyakorlatban történő megvalósításának segítése.

Segítségrel élő gyermekek esetén a családgondozónak segítenie kell abban, hogy minden szükséges dokumentáció, orvosi vélemény, gyógyszer és segédeszköz a gyermeket gondozó intézménybe kerüljön, különös tekintettel arra a helyzetre, ha a szülő akadályozott az intézménnyel történő kapcsolattartásban (pl. kórházi kezelés). A segítséggel élő gyermek érzékenyebben reagálhat az elszakadásra, és előfordulhat az, hogy nem képes átmenetinek tekinteni ezt az állapotot. A gyermekjóléti szolgál-

lat családgondozója a szülővel közreműködve a kapcsolattartás pontos és részletes betartásával, megfelelő intenzitásával tudja átsegíteni a gyermeket az esetleges kríziseken.

† V. 3. Kollégiumszerű elhelyezés

Noha gyermekek átmeneti otthonának nevezik, és akként is tartják fent az alábbi intézményeket, valódi funkciójukat nevük hordozza:

- hetes bölcsőde
- hetes óvoda
- hetes iskola

Itt a gyermekek többnyire azért tartózkodnak, mert az egyedülálló szülő munkahelyi elfoglaltsága nem teszi lehetővé azt, hogy normál nyitva tartású intézményi formákat vegyen igénybe.

Minél kisebb életkorú a gyermek, annál lelkiismeretesebb, szakszerűbb átgondolást indokol helyzetének a mérlegelése. A kötődési zavarok kialakulását megelőzendő inkább a házi gyermekfelügyelet és a helyettes szülői ellátás lehet a megfelelőbb

alapellátási forma, mintsem a hetes bölcsőde. A szociális munkás csak a lehető legrövidebb időre és kiemelten indokolt esetben támogassa a szülő kérelmét.

A hetes óvodák és iskolák elterjedtebbek voltak, rendszerük is bejártódott, többen vették igénybe és esetükben létezett egy szakmai eljárás mód. Ennek ellenére a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának szintén kötelező elvégezni félévente a környezetanulmányt, a szülővel, és az intézménnyel tartani a kapcsolatot. A nyilvántartási rendszer megfelelő adatlapjának közös kitöltése és időnkénti felülbírálata (félévente) segíti az együttműködést az intézmények és a szülő között.

Noha a hetes-jellegű intézmények nem klasszikus formában működnek/működtek, mégis hiánypótlóak, hiszen az alacsony jövedelmű szülők, akik munkájuk, lakhatási problémáik, betegségeik, vagy egyéb nehézségek miatt nem tudják megoldani másképp a gyermekek felügyeletét, ebben az ellátási formában nagy segítséget kapnak úgy, hogy szülői felügyeleti joguk és szülői kompetenciájuk nem sérül.

Szakmai csoport a családi csoportról

† BESZÁMOLÓ A CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG EGYESÜLET AGIS PROGRAMJÁN BELÜL MEGVALÓSULÓ HOLLANDIAI TANULMÁNYÚTRÓL (2007. SZEPTEMBER 22-25.)

Hol tart ma a mediáció magyarországi intézményesítése? Elérhetőek-e az alternatív vitarendezési módszerek a szociális-, gyermekvédelmi és igazságszolgáltatási területeken? Milyen segítséget kapnak azok az állampolgárok, akik konfliktusaik rendezését megpróbálnák informálisan megoldani, mielőtt a hatóság közbelép? Hogyan segítik (ha segítik) a hazai szakemberek és szakpolitikusok, hogy a gyermekek és családok problémáit az ellátórendszer konstruktívan, lehetőleg mindenki számára előnyösen és a jövőre nézve is fenntartható módon kezelje?

Többek között a fenti kérdések vezettek ahhoz, hogy a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület kidolgozza a "Multidimenzióális Helyreállító Igazságszolgáltatás Mindenkinél" elnevezésű programját (2006/AGIS/171). Az Európai Unió támogatásával megvalósuló nemzetközi projekt célja a mediáció sikeres magyarországi adaptációjának segítése, az európai 'jó gyakorlatok' megismerése és azok terjesztése.

A helyreállító igazságszolgáltatás egy olyan igazságszolgáltatási elmélet, amely a konfliktussal (sok esetben bűncselekménnyel) okozott kár helyreállítását tűzi ki elsődleges célnak. Alkalmazása során kiemelt hangsúlyt fektet arra, hogy a konfliktus által érintett személyek és közösségek tagjai közvetlenül is részt vegyenek a káreseményre adott válaszok kidolgozásában. Így az érintettek és a hozzájuk tartozó közösségek mind anyagi érdekei, mind érzelmi szükségletei tükröződhetnek a konfliktusmegoldás során.

E megközelítés egyik gyakorlati módszere a sértett és elkövető közötti mediáció, vagy közvetítés. A mediáció során egy független, pártatlan, semleges harmadik fél (mediátor) segít a feleknek a bűncselekmény kapcsán megfogalmazódó érzelmek és érdekek feltárásában, valamint a jóvátétel tartalmáról, módjáról és menetéről való megállapodásban.

A megközelítés egy másik módszere a családi csoport konferencia modellje, amelyben a szűkebben és tágabban értelme-

zett családtagok együttesen alkotnak tervet arra vonatkozóan, hogy a családban felmerülő problémát milyen módon kívánják megoldani. A hatóságoktól és családtól független koordinátor segítségével megszervezett családi csoport ülésének első részében szakemberek tájékoztatják a családot a felmerült problémáról, a lehetséges hatósági következményekről és az elérhető szolgáltatásokról. Ennek ismeretében a család tervet készít arról, hogy miként kívánja a problémát kezelni. E családi terv – amennyiben biztonságos és megvalósításra kerül – alternatívája lehet a hatósági útnak.

Az AGIS projekt keretén belül – az egyéb programelemek mellett – három alkalommal nyílik lehetőség arra, hogy magyar és román szakemberek rövid tanulmányutakon vegyenek részt. A látogatások célja, hogy a résztvevők megismerjék néhány európai ország mediációs modelljét, jogszabályi, intézményi, módszertani hátterét, valamint az ebben dolgozók tapasztalatait az intézményesítés folyamatáról. A tanulmányutakon részt